

NEKROLÓG

Megemlékezés Fehér István életútjáról

COMMEMORATING THE LIFE OF ISTVÁN FEHÉR

Mottó: Juhász Gyula – Consolatio

**„Nem múlnak ők el, kik szívünkben élnek,
Hiába szállnak árnyak, álmok, évek.”**

Szomorú kötelezettségemnek kell eleget tennem akkor, amikor ezt a megemlékezést megírom. A felkérést a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézetének igazgatójától, dr. Borbély Csabától kaptam.

Az életút-megemlékezések során sokszor elkövetjük azt a hibát, hogy csak az elhunyt tevékenységéről írunk, holott az életút számos ember együttes hatására alakul, akik elindítják, ösztönzik és segítik az egyént útjának kijelölésében, az útágazások közül választásban. Ez nem csökkenti az elhunyt érdemeit, mert az érdemei abban mutatkoznak meg, hogy hogyan élt a kapott talentumokkal, hogyan használta ki az esélyeket, és az elért eredményekkel hogyan gazdálkodott. Fehér István professor emeritus e téren példamutatóan teljesített, a lehetőségeket mindig kihasználta, a feladatokat szorgalommal és kitartással teljesítette, és az eredményeket mindig a közösségek javára használta.

Dr. Fehér István 1942. május 8-án született Pilismaróton, ahol általános iskolai tanulmányait is végezte (1948–1956 között), majd a váci Táncsics Mihály Mezőgazdasági Technikumba került 1956-ban. A mezőgazdasági pálya iránti szeretetét – saját bevallása szerint – nagypapjától kapta, aki középparasztként 7 hektár földön gazdálkodott, ahol növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkozott. Gyerekkorától (már 13 évesen) kivette a részét a gazdaság munkájából, ekkor már szántott, segítve időse nagypapját. Az itt gyűjtött pozitív tapasztalatok élete során elkísérték és motiválták szakmai munkájában. Ott tanulta meg a mezőgazdasági munka szeretetét és tiszteletét egyaránt. Szakmai pályáját végig a mezőgazdaság és az agrobusiness területén végezte, ott kezdte és ott fejezte be, végig hű maradt a szakmájához és önmagához.

Szakmai életútja tipikus közép-európai, magyar, első generációs életút volt, ő volt az első a családban, aki érettségizett, egyetemet végzett és doktori fokozatot szerzett – ez mindig is emlékeztette a kötelezettségeire. Neki is meg kellett küzdenie a politikai akadályokkal, csak akkor lehetett mezőgazdasági technikum tanuló, ha édesanyja beállt a tsz-be. Ez akkor nem egyedi, hanem tömeges jelenség volt, valószínűleg ez volt az oka, hogy húszfős általános iskolai osztályából egyedül ő választotta a mezőgazdasági életpályát.

A Gödöllői Agrártudományi Egyetemet (GATE) 1960–65 között, hagyományos ötéves képzés keretében végezte, állattenyésztési szakon. Diplomamunkáját dr. Bögre Jánosnál, a baromfitermelés legendás professzoránál írta baromfitermelés, víziszárnyas témában. Már ekkor megmutatkozott, hogy a stratégiai és innovatív témák érdeklik az ágazaton belül,

ahogy a későbbiekben is az élete során. Fő motiváló tényező volt számára *Komló László: Ipari mezőgazdaság felé* című könyve, amelynek kulcsterülete ekkor a baromfitenyésztés iparosodása volt. A mezőgazdaság ezen alapvető, innovatív területe iránti érdeklődés egész életén át elkísérte. Tanszéki demonstrátorként kivette részét a tanszék kutatásaiból, elvégezte a szakmérnökképzést, rendszeres résztvevője volt a szakmai tanulmányutaknak, amelyeknek lelkes propagálója volt egész élete során (hazai magyar és angol nyelvű képzés, külföldi hallgatói tanulmányutak szervezése). Innen nyert ösztöndíjat a Magyar Baromfiipari Vállalathoz (1965–1971, gazdasági tanácsosként). Elkezdett francia nyelven tanulni, majd dr. Lőrincz József, a GATE legendás növénytermesztési professzora – akkor a Mezőgazdasági és Élelmiszerügyi Minisztérium (MÉM) Mezőgazdasági Főosztályának vezetőjeként – ajánlotta és segítette egy francia egyetemi ösztöndíj elnyerésében (a Montpellier-i Egyetemen, Franciaország egyik legrégebbi kutatóegyetemén). Egy évig a francia nyelvet gyakorolta, illetve átképezte magát agrárközgazdásznak, a Mediterrán Mezőgazdasági Intézetben pedig egy egyéves posztgraduális képzésen vett részt. A francia nyelvterület iránti érdeklődése és a Montpellier-i Egyetemmel kiépített szoros együttműködése élete során végig elkísérte.

Ezt követően került a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsába gazdasági tanácsosként (1971–1979), majd az Agrober-Agroinvest vállalathoz igazgatóként (1979–1982), ahol széles körű nemzetközi vállalati kapcsolatrendszert épített ki. Nemzetközi tudományos tanácsadói tevékenysége sokrétű és hosszú időre nyúlik vissza, melynek során a következő szervezetekkel működött együtt: az Egyesült Nemzetek Szervezetének Élelmiszerügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), a Világbank, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO), az Egyesült Nemzetek Ipari Fejlesztési Szervezete (UNIDO), az Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Hivatala (USAID) és az EU. Számos fejlődő ország (Niger, Algéria, Azerbajdzsán, Kazahsztán), illetve kelet-közép-európai ország (Lengyelország, Bulgária, Horvátország, Lettország, Litvánia, Albánia, Ukrajna, Moldávia, Grúzia) intézményfejlesztési projektjeinek volt résztvevője.

1989-ben, a rendszerváltás idején helyezkedett el a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Vezető- és Továbbképző Intézetében (GATE VTI) egyetemi tanácsosként (1989–1997), majd a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának (GTK) Agrár- és Regionális Gazdaságtudományi Intézetében tanszékvezető egyetemi docensként dolgozott (1997–2005), ahonnan a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karának Marketing Intézetébe került, egyetemi tanári beosztásba. Pályafutása során igazi sikereit a felsőoktatásban érte el, úgy vélte, hogy az ösöktől, a tanítóktól és tanároktól, illetve az egyetemi oktatóktól kapott útavalókat nem örökbe, hanem kölcsönbe kapta, amit tovább kell adni a következő generációnak. Egyetemi éveit alatt jelentős szakmai mentora volt dr. Kocsis Károly, az ország egyetlen, oktatók által közvetlenül megválasztott rektora, aki a GTK-n, az Európai Tanulmányok Központjában honosította meg az EU-s ismeretek oktatását, amelyben Fehér professzorral hatékonyan egészítették ki egymást.

Nyugdíjas éveit előtt fő oktatási és kutatási feladatkörei a következők voltak: az európai intézményrendszer (2000–2014) és a nemzetközi kereskedelmi intézményekhez (2002–2014) kapcsolódó tantárgyak és tananyagok kifejlesztése. Konkrét tananyagfejlesztési és oktatási tevékenysége a következő tárgykörökben történt: agrár- és környezetpolitika, európai uniós alapismeretek, az Európai Unió intézményrendszere, EU-projektmenedzsment, az EU integrált vidékfejlesztési politikája, termékmárketing, nemzetközi agrárkereskedelem és élelmiszer-gazdasági marketing. A tantárgyakat és a szakmai előadásokat több nyelven is – magyarul, franciául és angolul – sikeresen művelte, az angol nyelvű BSc-, MSc- és PhD-képzés keretében az idegen nyelvű tananyagok és tantárgytematikák kidolgozásában, illetve

az új és fiatal oktatók betanításában és mentorálásában vett részt. Angol nyelven három tantárgyat oktatott 50-60 külföldi hallgatók részére, magyar nyelvű tantárgyait mintegy 150-250 fő hallgatta évfolyamonként. Nemzetközi kapcsolatai keretében a következő felsőoktatási intézményekben végzett vendégoktatói tevékenységet: Franciaország – ESA Purpan, Toulouse; ESA Angers; ESITPA, Rouen; SupAgro, Montpellier; USA – Murray State University; The University of Tulsa; Tulsa Community College. Az oktatás mellett folyamatosan kutatási együttműködést, továbbá oktatói és hallgatói csereprogramokat szervezett, köztük a magyar doktoranduszhallgatók (Gazdálkodás- és Szervezéstudományok Doktori Iskola – GSZDI) számára is.

A felsőfokú oktatás minden szintjén (BSc, MSc és PhD) nagy odaadással végezte az oktatást és a konzultációkat a hallgatókkal, ám legnagyobb sikerrel a doktori képzésben vett részt, miután 1997-ben megszerezte a PhD-fokozatot a közgazdaság-tudomány terén, majd 2006-ban habilitált. Dr. Fehér István 2001-től törzstagja volt a GSZDI-nek, amelyen belül témavezetőként dolgozott, és ahol több mint 10 doktoranduszhallgató munkáját irányította sikeresen. Rendszeresen kivette részét a doktori képzésből is, oktatási és egyéb tevékenységek keretében (szigorlati bizottsági elnöktagként, munkahelyi viták levezető-elnökeként, illetve opponenseként, a végső PhD-védés elnökeként, bizottsági tagjaként, illetve opponensként). Ezeket a feladatokat végig, még beteg is, nagy lelkesedéssel végezte, mindig hitt abban, hogy a tanulás és a tudás az embereket és a világot jobbá teszi. Akkor is vállalta ezt a feladatot, amikor már betegsége miatt ez nagy nehézséget jelentett neki. Ekkor volt utolsó találkozásunk is, amikor Treutz Ágnes kolléganőnk védésére már úgy kellett kihozni és visszavinni a kórházba, de emberfeletti erővel végigcsinálta azt. Saját hallgatói mellett folyamatosan segítette más témavezetők hallgatóit, támogatta őket a kapcsolatok keresésében, kutatási ötletekkel látta el őket, segítette őket az értekezés végső formába öntésében. A Marketing Intézet PhD-hallgatói több szemeszter külföldi tanulmányutat köszönhettek a professzor úrnak, mindig meggyőződéssel hitt abban, hogy a hazai gyakorlati és nemzetközi tapasztalat kulcskritériuma a sikeres tudományos munkának és karriernek. Fehér István professor emeritus a felsőoktatási tevékenységet az oktatás, a kutatás és a tanácsadás egységének tekintette, és úgy működtette.

Oktatási feladatai mellett rendszeresen végzett kutatási feladatokat a következő témakörökben: szövetkezetek működése, az agrár- és vidékpolitika, a vidéki turizmus, a mezőgazdaság és kereskedelem, az agrár-intézményrendszer fejlesztése, valamint az élelmiszer-gazdaság versenyképessége és ellátási rendszereinek kialakítása.

Többször kitérőt tett az agrárpolitikai feladatok irányába, volt a Földművelésügyi Minisztérium Miniszteri Kabinetiroda vezetője (1997–1999), valamint a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium (FVM) helyettes államtitkára (1999–2005), de a felsőoktatástól akkor sem szakadt el, és nagy örömmel tért vissza oda, mindkét alkalommal.

Felsőoktatási tevékenysége mellett széles körű társadalmi tevékenységeket is végzett, többek között: a Magyar Agrártudományi Egyesület (MAE) Üzemszervezési Tagozatának vezetőségi tagja (1975–1985), a FAMA Magyar Farm Menedzsment Fejlesztési Alapítvány elnökségi tagja (1991–2004), a Magyar Közgazdasági Egyesület elnökhelyettese (1991–2009), a European Association of Agricultural Economists (1995–2015), az International Association of Experts in Rural Tourism (1989–2000) és az International Farm Management Association (1997–2026) tagja, a Magyar Tudományos Akadémia köztestületi tagja (1997–2026) és a Falu folyóirat szerkesztőbizottsági tagja (1992–2000) volt. Rendszeresen részt vett a DG Research, European Commission munkájában (2008–2015) is.

Munkáját intézményei mindig nagyra értékelték, több kitüntetést is kapott: MAE Aranykoszorús jelvény, 1982; Szövetkezeti Kiváló Dolgozó, 1998; a Francia Mezőgazdasági Érdemrend tiszti fokozata, 1998; Széchenyi Professzori Ösztöndíj, 2002–2005 között; Apáczai Csere János-díj, 2010; Pro Facultate díj, Debreceni Egyetem, díszoklevél, 2012; Pro Negotio Universitatis, 2015; Aranyoklevél; Doktori Iskoláért emlékérem, Szent István Egyetem, 2018; Magyar Érdemrend tisztikeresztje (polgári tagozat), 2022.

Több mint harmincéves tanácsadói munkája során jelentős intézményfejlesztési tevékenységet végzett, hároméves hazai közigazgatási, vezetői gyakorlatot szerzett (Mezőgazdasági Miniszteri kabinetfőnök és FVM helyettes államtitkár) valamint részt vett konzultánsként több ország agrár-közigazgatási intézményeinek modernizálásában (Lettország, Litvánia, Grúzia, Moldávia, Ukrajna, Azerbajdzsán, Horvátország és Kazahsztán).

Munkatársak 1989-ben lettünk, amikor Fehér István a GATE VTI-hez került, és meghívott egy nemzetközi oktatási projektbe. Azon kevesek közé tartozott, akik az együttműködést képviselték és szervezték. Folyamatosan kapcsolatban voltunk egymással, és közös munkákban vettünk részt. Mindig az emberi és szakmai kapcsolatok egyenrangúságában bízott mind az egyetem és a kar vezetőivel, mind a kar és más karok oktatóival és a hallgatókkal kialakított kapcsolatokban is, mert szerinte csak az ösztönöz kölcsönös teljesítményre. Nehezen viselte a vezetői önkényt és a kiszolgáltatottságot, ami miatt többször konfliktusba is keveredett. Egy ilyen alkalommal keresett meg (2005-ben) mint a Marketing Intézet igazgatóját, azzal a szándékkal, hogy át szeretni jönni hozzánk. Ez a Marketing Intézetben konszenzusos döntés keretében működött, az egyöntetű szavazást követően az áthelyezési kérelmet beadtuk. Nagyon jó döntést hoztunk, egy olyan oktatót és kollégát nyertünk, aki messze megsegítette a bizalmat. A Marketing Intézet legjobb nemzetközi oktatási-kutatási kapcsolatépítőjévé, az intézet egyik oszlopos tagjává vált. Sohase fogott ki az új ötletekből, segítő szándéka az intézet tagjai, de más külső (egyetemi és egyetemen kívüli) tagokkal kapcsolatban is határtalan volt. Számtalan oktatási projektet nyertünk és valósítottuk meg közösen, amelyek a következők voltak: Tempus, Leonardo, PHARE-, CEEPUS-, GRUNDTVIG- és FAO-programok (összesen 13 program).

Dr. Fehér István professor emeritus élete során szakmai kötelességének tekintette, hogy tapasztalatait, a feltárt jó gyakorlatokat és új tudományos eredményeit minél szélesebb szakmai körben terjessze. Ez az ismeretterjesztés a helyi termelői közösségek megbeszéléseitől a hazai tudományos közélet rendezvényein át a nemzetközi program-megbeszélésekig terjedt. Tudományos eredményeit rendszeresen publikálta különböző tudományos folyóiratokban. A Magyar Tudományos Művek Tárának (MTMT) adatai szerint a következő publikációkkal rendelkezik: összes közleményének száma 316, amelyből a tudományos közlemények száma 297 darab. A tudományos publikációk megoszlása a következő: tudományos folyóiratcikkek száma: 45, könyvek szerzőként, társszerzőként és szerkesztőként: 32, könyvrészletek: 30, konferenciaközlemények: 75. Idegen nyelvű publikációinak a száma: 72 darab.

Szakmai pályafutásának lelki és szakmai támogatója és gyerekeinek (István és Nóra) gondos nevelője volt Klára asszony, akivel sikeresen küzdötté végig az életpályáját.

Emberileg és szakmailag igen tisztelt dr. Fehér István professor emeritus úr, most búcsúzni vagyunk kénytelenek. Búcsúznak tőled a Marketing Intézet volt kollégái, volt PhD-hallgatói. Búcsúznak tőled a jelenlegi munkahelyed, az Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet oktatói és hallgatói, az egyetem további intézeteinek oktatói, az intézetek és az egyetem vezetői, a GSZDI, valamint a Gazdaság- és Regionális Tudományok Doktori Iskola (GRDI) oktatói és volt hallgatói, az egyetemen kívüli volt kollégáid és munkatársaid,

a külföldi egyetemek oktatói, kutató és hallgatói. Személyiségeddel és lelkesedésseddel, annak várható hiányával hatalmas űrt hagytál magad mögött, amit talán lehetetlen is lesz betölteni. Példát mutattál abban is, hogy nyugdíjas korban hogyan lehet valaki hasznára a közösségének, illetve abban is, hogy – betegséged ellenére – hogyan lehet erőt mutatni és adni a kollégáknak. Mindig szemünk előtt lebeg az optimista és huncut mosolyod, amellyel a legnehezebb akadályokat is könnyedén vetted, kivéve az utolsót.

Kedves Pista, nyugodj békében, nagy példakép voltál, van mit megőrizni és követni a munkásságodból. A jó Isten öleljen magához, adjon békés és nyugodt halálon túli életet, megérdemled azt. Elfogyott az emberi feladat, elfogyott az erő, elfogyott az idő, nyugodj békében. Emlékedet őrizzük!

Gödöllő, 2026. 07. 02.

Lehota József

professor emeritus

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Agrár- és Élelmiszergazdasági Intézet